

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Politika udržitelného rozvoje EU na urbánní úrovni

Lucie Vinklárková

Plzeň 2023

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Mezinárodní vztahy – teritoriální studia

Bakalářská práce

Politika udržitelného rozvoje EU na urbánní úrovni

Lucie Vinklárková

Vedoucí práce:

PhDr. Mgr. Petr Jurek, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Konzultant:

Ing. Markéta Kubičková

Útvar koordinace evropských projektů – Plzeň

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Politika udržitelného rozvoje EU na urbánní úrovni“ zpracovala samostatně. Použité prameny a zdroje jsou uvedeny v seznamu pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2023

Lucie Vinklárková

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Mgr. Petru Jurkovi, Ph.D. za cenné rady, trpělivost a pomoc při psaní této práce. Dále bych ráda poděkovala Ing. Markétě Kubičkové za poskytnuté informace. Velké poděkování patří také mé rodině a přátelům za podporu při mém studiu.

Obsah

Seznam tabulek a obrázků	6
Seznam tabulek	6
Seznam obrázků	6
1 Úvod	7
2 Charakter urbánní politiky	9
2.1 Zásady urbánní politiky	10
2.2 Strategický přístup k rozvoji měst.....	13
2.3 Péče o městské životní prostředí	15
2.4 Evropské financování urbánních projektů.....	18
3 Evropský přístup k rozvoji měst	21
3.1 Evropské dokumenty udržitelného rozvoje.....	22
3.2 Unijní program LIFE.....	26
3.3 Interreg Europe.....	27
4 Mezinárodní projekt Interreg EURE.....	32
4.1 Charakter projektu Interreg EURE.....	33
4.2 Priority, cíle projektu.....	34
4.3 Realizace projektů, hodnocení	38
4.4 Shrnutí výsledků rozhovorů	44
5 Závěr.....	48
Seznam literatury	52
Summary	58

Seznam tabulek a obrázků

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Zásady urbánní politiky	13
Tabulka 2 – Agenda OSN 2030 (SDG's) – Cíl č. 11.....	24
Tabulka 3 – Cíle programu Interreg Europe	29
Tabulka 4 – Cíle programu Interreg EURE	38
Tabulka 5 – Cíle EURE projektů v Plzni (Slovany, Vinice, Lobzy).....	43
Tabulka 6 – Představa respondentů o pojmu udržitelnost – rozhovory.....	45
Tabulka 7 – Představa cílů projektů EURE – rozhovory.....	46
Tabulka 8 – Další projekty na ochranu životního prostředí – rozhovory	46

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Tramvajové depo Plzeň – Slovany	41
Obrázek 2 – Retenční nádrž – Plzeň – Vinice	42
Obrázek 3 – Park Plzeň – Lobzy.....	43

1 Úvod

Předmětem mé bakalářské práce je analýza problematiky evropské politiky udržitelného rozvoje měst. Zejména porovnání cílů urbánní politiky EU vůči cílům operačního programu Interreg Europe – EURE bude klíčové. Zaměřuji se na hlavní zásady urbánní politiky. Soustředím se na toto téma, protože udržitelný rozvoj spolu s životním prostředím se řadí mezi jednu z hlavních priorit politiky EU. Pro dosažení kvalitní analýzy daného tématu pracuji s oficiálními zdroji EU, mezi které řadím dokumenty a legislativní rámce EU. Též pracuji s knihami, které se soustředí na rozbor a přístup EU k této politice a její následné rozšiřování.

V první kapitole chci vymezit základní zásady urbánní politiky EU na urbánní úrovni. Součástí kapitoly je charakterizace urbánní politiky EU, její nástroje a cíle. Budu se soustředit na hlavní zásady, ze kterých tato politika vychází. Hlavním cílem urbánní politiky je zásada partnerství v globálních výzvách. Mezi hlavní nástroje urbánní politiky se řadí podpora inovací jednotlivých fondů EU a následná spolupráce na národní úrovni. Následně se budu zaměřovat na strategický přístup k rozvoji měst a podporu životního prostředí. Tuto problematiku budu popisovat v samotné podkapitole péče o městské životní prostředí. Dále se budu soustředit na prohlubování spolupráce států v rámci urbánní politiky EU. Následně se zaměřím na financování EU v rámci urbánních projektů, konkrétně na celkový rozpočet EU, jednotlivé fondy v oblasti urbánní politiky, jejich hlavní cíle a zejména následnou realizaci projektů na urbánní či mezinárodní úrovni.

Druhá kapitola je věnována evropskému přístupu k rozvoji měst pohledem jednotlivých projektů. Mezi ně řadím zejména projekt Interreg Europe, následně unijní program LIFE (Finanční nástroj EU pro životní prostředí) a další dokumenty EK podporující vývoj udržitelného rozvoje měst. Budu se orientovat na hlavní popis cílů Zelené dohody pro Evropu (EGD – European Green Deal) a Agendy

OSN 2030 (SDG's – Sustainable Development Goals) v rámci udržitelného rozvoje.

V poslední kapitole se budu věnovat mezinárodnímu projektu Interreg EURE (Effectiveness of Environmental Urban policies to improve Resources Efficiency – Účinnost environmentálních městských politik pro zlepšení účinnosti zdrojů), který je součástí operačního programu Interreg Europe. Tento projekt prosazuje myšlenku udržitelného rozvoje středních a menších měst EU. Tento program byl náplní mé praxe, ve které jsem zpracovávala texty dokumentů a reportů a v poslední části je popisuji. Bude se tedy jednat převážně o praktickou část. Ve 3. kapitole bakalářské práce představím výsledky dotazníkového šetření, které bylo zaměřeno na zaměstnance plzeňské samosprávy.

Hlavním cílem mé bakalářské práce je tedy identifikace cílů a nástrojů politiky udržitelného rozvoje měst. Následným záměrem je vymezení, zda a do jaké míry jsou obecné cíle dané politiky realizovány v jednotlivých projektech, které do této politiky spadají. Současně budu analyzovat míru informovanosti občanů města Plzně pomocí rozhovorů reflektujících téma udržitelnosti projektů v oblasti životního prostředí.

2 Charakter urbánní politiky

Urbánní politika má interdisciplinární charakter. Základní rámec urbánní politiky představuje regionální politika a územní plánování. Urbánní politiku je možné vnímat jako souhrn výzev pro rozvoj konkrétních měst EU. Jejich cílem je sjednocení přístupů veřejné správy k urbánnímu rozvoji. Tyto přístupy jsou zásadní z hlediska tvorby dokumentů, které jsou zaměřeny na urbánní úroveň. Současně mají také doporučující charakter pro města, která tvoří své vlastní rozvojové dokumenty, které musí nutně korespondovat s aktuálními zásadami urbánní politiky. Tyto zásady také korespondují se strategickým rámcem Česká republika 2030 (Akademie mobility 2021).

Města jsou z globálního kontextu velice strategickými územími pro tvorbu bohatství a inovací. Je to však také území, kde se koncentruje sociální vyloučení a tlak na životní prostředí. Tato fakta jsou součástí každého dokumentu, který se týká urbánní politiky v globálním měřítku. Proto tato myšlenka vedla k vytvoření městské agendy a to jak na národní, tak na mezinárodní úrovni. Otázka městské agendy se stává více důležitou na poli politických debat. Tato problematika úzce souvisí zejména s evropským integračním procesem, který potvrdil, že města jsou důležitými aspekty politiky EU (Fedeli, Medina 2015: 3).

Městská agenda se začala vyvíjet v 90. letech 20. století. Byla to klíčová agenda EU, protože právě ve městech se koncentrují socioekonomické problémy a ovlivňují veřejnou sféru. Římská smlouva z roku 1958 byla prvním okamžikem, kdy se podařilo zapojit do debaty městský rozměr. Cílem Římské smlouvy, se zaměřením na urbánní politiku, bylo především zlepšit životní podmínky občanů a zmenšit hospodářské a sociální rozdíly. Oficiálně byla však městská agenda nastolena EK v roce 2006. Hlavním cílem agendy bylo koordinovat akce členských států, aby mohly společně čelit globálním výzvám a efektivněji se navzájem podpořit v integrovaném a udržitelném rozvoji měst Evropy. Politická intenzita této problematiky byla ze začátku velice nízká, avšak od roku 2007 se tato otázka

začala více řešit. Hlavním aktérem byla tehdy Lipská charta, která představila zásady evropského městského rozvoje. Ty byly založené na myšlence integrovaného udržitelného rozvoje měst. Díky tomu byla tato agenda následně začleněna do politik EU. Proto má město možnost získat přístup k finančním prostředkům Evropského fondu pro regionální rozvoj (Fedeli, Medina 2015: 5–6).

Vytvoření společné evropské městské agendy podpořil EP roku 2011. V roce 2012 byly provedeny změny, které měly vést ke zviditelnění městského rozvoje a integraci mezi politikami územního a udržitelného rozvoje v rámci politiky soudržnosti. Evropská urbánní politika se stala explicitní, protože se formovalo Generální ředitelství pro regionální politiku a urbánní agendu. Roku 2012 vznikla Skupina pro rozvoj měst. Každé uskupení poskytuje technickou podporu s cílem neformálních zasedání ministrů, kteří zodpovídají za rozvoj měst a celkového územního rozvoje (Fedeli, Medina 2015: 4).

Klíčovými aktéry této problematiky je EK, Skupina pro rozvoj měst, Výbor regionů pro rozvoj venkova a Sociální výbor, Evropská investiční banka a mnoho zájmových skupin a neziskových organizací, například Eurocities (Fedeli, Medina 2015: 4–5).

2.1 Zásady urbánní politiky

Urbánní politika vychází z rámce, který je založen na charakteru konkrétních měst na území EU. Do tohoto rámce se řadí témata zejména udržitelnosti a narůstajících problémů týkajících se specifických podmínek měst na národní úrovni (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR 2017: 20).

Správa městského životního prostředí je klíčovým nástrojem, který se snaží o zlepšení životního prostředí a kvality života v evropských městech. Většina měst v Evropě se potýká s mnoha environmentálními problémy. Mezi ně patří rostoucí intenzita dopravy, s tím související emise skleníkových plynů, znečištění ovzduší a okolní hluk. Právě environmentální problémy jsou často spojeny s ostatními

problémy, kterým města čelí. V městských oblastech dominují environmentální, ekonomické a sociální problémy. Všechny tyto komplikace je nutné vzít v úvahu při tvoření řešení pro konkrétní městské oblasti (European Commission 2006: 3).

Témata týkající se udržitelného urbánního rozvoje se především týkají změny klimatu a problematiky energetické náročnosti. Důležitou oblastí je samotná udržitelnost a hospodaření se zásobami neobnovitelných zdrojů. V současné době již státy EU řeší řadu urbánních problémů. Mezi tyto problémy můžeme zařadit extrémní vlivy počasí, od toho se odvíjející nedostatek pitné vody. Další hrozbou je také demografická krize, přesněji stárnutí populace. Problematika sociálního vyloučení je zárodkem tlaku na veřejné rozpočty a pracovní trh. Výraznou hrozbu také představuje migrace z chudých částí světa do zemí EU. Díky těmto problémům se urbánní politika stala jedním ze základních pilířů politiky soudržnosti. Proto se řada orgánů EU snaží vyvíjet koordinační úsilí, pomocí kterého mají hledat řešení této problematiky v členských zemích (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR 2017: 20).

Mezi hlavní priority při hledání řešení řadíme především podporu integrovaného a vyváženého rozvoje měst. Toho se města snaží docílit zvyšováním konkurenceschopnosti založené na znalostech, technologiích, místní zaměstnanosti a sociálním začleňování. Veřejná správa také hraje velice důležitou roli v dlouhodobém zajištění rozvoje měst. Jejím úkolem je strategické řízení, které umožňuje dostupnost a kvalitu veřejných služeb a prostoru. Měla by poskytovat koordinační podporu s cílem vytváření platform pro širokou spolupráci všech partnerů (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR 2017: 20).

Města současně představují ústřední roli v evropském hospodářství a kulturním životě. Vytvářejí hlavní zdroj bohatství a znalostí Evropy. Města jsou hnací silou ekonomického růstu v rámci udržitelného rozvoje EU. Kvalitní městské prostředí přispívá k atraktivitě evropských měst, ke zvýšení jejich konkurenceschopnosti a potenciálnímu rozvoji (European Commission 2006: 3).

Tato problematika se doposud týkala vnějšího rámce urbání politiky. Existuje ovšem také vnitřní rámec zásad urbání politiky. Ten je nastaven podle konkrétních podmínek ČR a jeho rozvojovým potenciálem. Tento rámec je ovlivněn několika faktory. Z velké části charakteristikou osídlení, dopady transformace ekonomiky a reformou veřejné správy a samosprávy. Vnitřní rámec urbání politiky by měl reagovat na vazby mezi městy a přilehlými oblastmi. Řešit by měl také zlepšování městského prostředí, dostatečnost infrastruktury, procesy suburbanizace. Celý tento proces vyžaduje ke své efektivitě koordinaci a spolupráci ve využití integrovaných přístupů pro nastavení výchozího efektivního rámce (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR 2017: 20).

Hlavní zásady urbání politiky vychází z udržitelného rozvoje měst zahrnující hospodářskou udržitelnost, environmentální a sociálně-kulturní oblasti. Veškeré zásady urbání politiky uplatňují rozvojové aktivity, které se vyskytují napříč obory a vzájemně se doplňují. Vytvářejí tak rámec, který má za účel zvyšovat kvalitu života obyvatelstva a podpořit tím místní orgány při implementaci integrovaného přístupu pro funkci svých měst (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR 2017: 20).

Tabulka 1 – Zásady urbánní politiky

1	Zaměstnanost	Snižování nezaměstnanosti, zvyšování konkurenceschopnosti založené na místní zaměstnanosti.
2	Výzkum a vývoj	Investice do výzkumu, zvyšování konkurenceschopnosti založené na znalostech a technologiích.
3	Změna klimatu	Udržitelnost a hospodaření se zásobami neobnovitelných zdrojů, předcházení environmentálním problémům.
4	Vzdělání	Zvýšení konkurenceschopnosti založené na znalostech, boj proti sociálnímu vyčleňování.
5	Boj proti chudobě	Podpora integrovaného a vyváženého rozvoje měst.

Zdroj: Vlastní zpracování podle: Euroskop (2021). Regionální politika (<https://euroskop.cz/evropska-unie/politiky-eu/vnitri-trh/regionalni-politika/>, 04.03.2023).

2.2 Strategický přístup k rozvoji měst

Mezi první zásadu udržitelného rozvoje se řadí strategický přístup k rozvoji měst. Proces evropeizace měst, tedy přizpůsobení členských států a měst evropskému prostředí, je podporován novou politikou soudržnosti na období 2014–2030. Existuje mnoho nástrojů podpory rozvoje měst, důraz se zejména klade na strategické plánování či oblast cestovního ruchu. Hlavním nástrojem podpory rozvoje měst jsou dotace. V poslední době přibýlo také téma udržitelného rozvoje (Fedeli, Medina 2015: 9).

Rozvoj měst představuje proces a řešení problémů, vyžaduje dlouhodobou vizi do budoucna a využívá příslušné plánovací nástroje. Klíčové právní předpisy EP a Rady EU reagují na rostoucí výzvy v oblasti plánování a řízení měst. Tyto orgány přijaly řadu směrnic, které mají zajistit vysokou ekonomickou a životní úroveň bez poškození životního prostředí a lidského zdraví. Tyto směrnice jsou

závazné, pro státy jsou však dostatečně flexibilní, aby byly tyto cíle naplněny prostřednictvím svých právních a správních systémů (European Commission 2006: 5). V současnosti Evropská politika soudržnosti požaduje širší uplatňování a využívání integrovaných přístupů v politice rozvoje měst. Je nutné připravovat strategické projekty postavené na silné spolupráci konkrétních aktivit krajů, měst a obcí. Koordinace zájmů prostřednictvím integrované politiky městského rozvoje představuje základ spolupráce mezi státy, regiony a občany (Ministerstvo pro místní rozvoj 2017: 21).

Komunální politika představuje diskusi, které se účastní jednotliví aktéři společně s cílem strategického plánování a hledání kompromisu. Tato diskuse musí vždy vést k praktickému výsledku s ohledem na veřejný zájem. Největším dílem odpovědnosti disponuje právě veřejná správa, protože ta musí výsledek diskuse schválit. Spojením znalostí a finančních prostředků pak vzniká efektivnější řešení nedostatků. Mezi strategické aktivity se řadí dokumenty a nástroje rozvoje měst. Dokumenty představují hlavní nástroj. Uplatňují se integrované strategické dokumenty, programy a plány jako nástroje řízení rozvoje měst a regionů. Příkladem může být právě Smart Cities program. Veřejné a soukromé investice jsou nadále lépe kontrolovány. Je nutná podpora veřejného, soukromého a neziskového sektoru, aby mohlo dojít ke skutečné integraci a koncentraci potřebných zdrojů. Všechna města by proto měla zpracovávat své vlastní strategické plány rozvoje. Ty by měly být provázány s územním plánem a rovnocenně respektovat všechny základní oblasti udržitelného rozvoje, ze kterých budou následně vznikat strategické rozvojové priority (Ministerstvo pro místní rozvoj 2017: 21).

Další nástroj strategického plánování představuje informační a metodická pomoc, která následně pomáhá při rozvoji měst. V praxi to znamená podporu výměny informací a zkušeností na místní a regionální úrovni. Současně je důležité podporovat vzdělanost a odbornost orgánů na krajské úrovni. To vše následně

rozvíjí strategické řízení rozvoje měst. Je nutné pravidelně informovat o uplatněných postupech a nástrojích k následnému rozšíření praxe. S tím je spojena podpora výzkumu a následná analýza aplikovaného řízení v již zmíněném městském plánování (Ministerstvo pro místní rozvoj 21–22).

2.3 Péče o městské životní prostředí

K ochraně životního prostředí ve městech je nutný integrovaný přístup v souladu s principy udržitelného rozvoje EU. Je důležité eliminovat negativní vlivy působící na městské životní prostředí. Mezi hlavní problémy městského životního prostředí se řadí zvýšená automobilová doprava, produkce odpadů a zvýšená energetická spotřeba. V současné době se objevuje mnoho globálních hrozeb pro městské životní prostředí. Patří mezi ně klimatické změny doprovázené prudkými výkyvy počasí, negativní vliv emisí skleníkových plynů či rostoucí zájem o energie a přírodní zdroje. Tyto problémy vedou k razantnímu úbytku vegetačních ploch. Je nutné zmínit, že právě zelené plochy chrání městské prostředí před negativními dopady změny klimatu. Mezi jejich klady patří snižování okolní teploty během vln veder v létě, pohlcování škodlivin z ovzduší a retence srážek. EU disponuje právními předpisy v oblasti ochrany kvality ovzduší, odpadních vod, nakládání s odpady, zásobování vodou a rozvoje zelených ploch v městských oblastech. S ohledem na jejich realizaci v praxi je třeba, aby města přicházela s konkrétními opatřeními (Ministerstvo pro místní rozvoj 2017: 25–26).

Úkolem veřejné správy je kontrola dostatečné informovanosti a vzdělanosti veřejnosti ve všech oblastech udržitelné politiky. Také se musí reflektovat veřejné zájmy a vytvořit tak efektivní spolupráci při tvorbě podmínek pro udržitelný rozvoj. Hlavními strategickými oblastmi je zdravé životní prostředí ve městě, změna klimatu, udržitelné využívání přírodních zdrojů, péče o přírodu a informovanost veřejnosti (Ministerstvo pro místní rozvoj 2017: 25–26).

Zaměřím se konkrétně na environmentální problémy měst. Velká část městských služeb (zaměstnanost, bydlení, mobilita, kulturní aktivity) má dopad na životní prostředí. Oddělení, která se zabývají touto otázkou, často jednají izolovaně. To může vést k rozdílnosti politik a nejednotnému přístupu. V důsledku toho vyzývá strategie městského prostředí pro lepší a integrovaný přístup k životnímu prostředí na místní úrovni. Tento přístup by měl být definován sektorovou spoluprací, jejíž hlavním cílem bude řešení místních a regionálních problémů. Tento proces by měl být postaven na stanovení dlouhodobých cílů, postupů a strategií, a také průběžném monitoringu výsledků (European Commission 2006: 6–7).

Oba systémy integrovaného přístupu městského udržitelného rozvoje lze použít ve veřejné správě za účelem vyhodnocování a vzájemné komunikace. Tyto systémy se také snaží o překonání administrativních hranic. Usilují o zvýšení spolupráce jak na vertikální úrovni (místní, regionální, národní, evropské), tak horizontální (sousední obce). Spolupracovat by spolu měly jednotlivé odbory městského úřadu, sousední obce a další veřejnoprávní orgány. Cíl udržitelného řízení měst je tedy podmíněn začleněním městského životního prostředí do konkrétních politik městské samosprávy. Podmínkou je přechod od sektorového přístupu k integrovanému řízení životního prostředí, které je nezbytné pro dlouhodobé zlepšení. Tematické strategie pro městské prostředí představují akční program, který disponuje cílem zvýšit úroveň městského životního prostředí, a tím kvalitu života občanů. Podmínkou je tedy vytvoření prostředí, které by nebylo škodlivé pro lidské zdraví (European Commission 2006: 6–7).

Nyní se zaměřím podrobněji na dopravu. Jak již bylo zmíněno, městské služby často negativně ovlivňují životní prostředí měst. Městská doprava je částečně zdrojem znečištění ovzduší, hluku, emisí skleníkových plynů. Doprava se konkrétně podílí na ¼ příčinou vyčerpání půdy a neobnovitelných zdrojů. Ve většině evropských měst způsobuje migrace lidí z center na předměstí mnohem

větší rozptýlení osídlení, a s tím spojenou cestovní vzdálenost. Cílem strategie městského životního prostředí je tedy spolupráce místních orgánů s cílem vytvořit plány udržitelné městské dopravy. Tato výzva je podmíněna kooperací všech zúčastněných stran (European Commission 2006: 19–21). Plán jednotného evropského dopravního prostoru z roku 2016 stanovil podmínku snížení emisí o 60 % do roku 2050. Strategie Čistá planeta pro všechny upozorňuje na potřebu šíření technologických inovací ve všech odvětvích včetně dopravy. Zavádění elektřiny z obnovitelných zdrojů prostřednictvím elektromobility či e-paliv poskytuje možnost dekarbonizace dopravy. Plán také zdůrazňuje zvýšení konkurenceschopnosti železniční dopravy, protože ve srovnání se silniční, je energeticky nejúčinnějším řešením. Letectví a námořní doprava by měla přejít na pokročilá biopaliva. Lepšímu plánování regionální infrastruktury samozřejmě pomůže kolektivní změna chování celé společnosti (Medeas 2020: 31).

Z hlediska ochrany přírody a biodiverzity je velice důležitá přítomnost zeleně ve městě. Přispívá totiž k dosažení kvality života městského obyvatelstva. Městské volné plochy ubývají rozrůstáním měst, zábory půdy a s tím současně ubývá přírodních zdrojů. Zelené plochy v rámci městské strategie mohou zvýšit povědomí o přínosech městské biologické rozmanitosti pro volně žijící živočichy (European Commission 2006: 35).

Tematické strategie pro městské prostředí se také soustředí na význam využívání obnovitelných zdrojů, mezi které řadí energii, půdu, vodu a další, za účelem snížení negativního dopadu na životní prostředí. Strategie je založena na účinném ovlivňování organizací a jednotlivců k podpoře využívání udržitelných zdrojů. Pro dosažení využívání obnovitelných zdrojů je nutná změna postojů občanské společnosti, rozhodovacích orgánů a správy podniků (European Commission 2006: 51).

2.4 Evropské financování urbánních projektů

Jednotlivých subjektů v procesu implementace udržitelné politiky je mnoho. Aktérů je více. Státní úroveň zastupují například Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, odvětvová ministerstva, samosprávné kraje, samostatná města či Sdružení místních samospráv nebo Svaz měst a obcí. Každý subjekt má své vlastní pravomoci a postavení, ale nejdůležitější je jejich vzájemná spolupráce. EU proto podporuje spolupráci mezi regiony a zeměmi, kde dochází k hospodářskému a sociálnímu rozvoji. Snaží se současně vyřešit překážky na hranicích. Tyto evropské oblasti spolupráce nazvané Interreg jsou organizovány v několika oblastech, zejména Interreg A a Interreg B (European Commission nedatováno a).

Evropská přeshraniční spolupráce (Interreg A) podporuje spolupráci mezi regiony NUTS 3 z nejméně dvou různých členských států. Jejich cílem je společně řešit vzájemné problémy právě v příhraničních oblastech a posílit proces spolupráce ve prospěch rozvoje EU. Jsou řízeny společnými strukturami, které se vyskytují v jedné zemi a odpovídají za celý program. Cílem 73 programů této přeshraniční spolupráce na období 2021–2027 je posílit přeshraniční spolupráci mezi sousedními regiony. Koncept na toto období také zajišťuje užší spolupráci mezi hlavními programy a programy Interreg. Tím se rozšiřuje působnost hlavních regionálních programů (European Commission nedatováno a).

Města a jejich orgány podporuje EU finančními prostředky ve snaze o dosažení udržitelného rozvoje prostřednictvím strukturálních fondů a celou řadou akčních programů. Mezi hlavní fondy, které stojí za zmínku jsou Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond plus a Kohezní fond EU. Mezi další iniciativy se také řadí Evropský fond pro udržitelný rozvoj. Mezi konkrétní programy spadá také plán EGD nebo 8. EAP (Environmentální akční program) do roku 2030 (European Commission 2010, 27–28).

Evropský fond pro udržitelný rozvoj (EFSD) představuje jeden z vnějších finančních nástrojů EU, který podporuje mezinárodní partnerství. Pomáhá tak naplňovat cíle udržitelného rozvoje, které jsou zahrnuty v rámci SDG's pro udržitelný rozvoj (EUR-Lex nedatováno a).

Evropský fond pro regionální rozvoj (EFPR) je finančním nástrojem politiky soudržnosti EU. Jeho cílem je zlepšení životních podmínek konkrétních regionů a naplňování Evropské územní spolupráce, konkrétně se zaměřením na přeshraniční, nadnárodní a mezinárodní úroveň. Jeho cílem je také udržitelný rozvoj měst. Mezi lety 2014–2020 bylo vyčleněno minimálně 5 % financí EFPR pro každý členský stát. Ten musí následně vytyčit opatření zaměřená konkrétně na udržitelný rozvoj a problémy, se kterými se stát potýká. Mezi tyto problémy spadají například otázky hospodářství, životního prostředí či demografie (Evropský parlament 2022).

Evropský sociální fond plus (ESF+) podporuje aktivity lidského rozvoje. V rámci urbánní politiky disponuje investicemi na podporu pracovních míst šetrných k životnímu prostředí. Cílem ESF+ je spolupráce při plnění ekologických cílů EU a usnadnění přechodu EU na digitální a ekologickou ekonomiku (Evropská komise nedatováno).

Fond soudržnosti (FS) neboli Kohezní fond je určen na podporu rozvoje chudších států. V rámci životního prostředí se fond zaměřuje na spolufinancování projektů v oblasti udržitelného rozvoje a energetiky, které představují hlavní přínos pro životní prostředí (DotaceEU nedatováno).

Možností financování udržitelného rozvoje je mnoho. Politika soudržnosti je naplňována skrze evropské strukturální a investiční fondy (ESIF) v aktuálním programovém období 2021–2027. Nejdůležitější ESI fondy jsou ERDF a FS. Největším podílem dotací dominuje ERDF, který se zaměřuje na snižování rozdílů mezi regiony EU, modernizaci a posilování hospodářství. Tento fond podporuje

investiční projekty v oblasti infrastruktury či životního prostředí. Dalším neméně významným fondem je FS, který také podporuje financování investičních projektů, avšak jen se zaměřením na dopravní infrastrukturu, ochranu životního prostředí, energetickou účinnost a podporu obnovitelných zdrojů energie. Současně je důležitá aktivita Evropského fondu pro strategické investice (EFSI). Tento fond je základem investičního plánu EU a pomáhá zvýšit podporu k dosažení realizace řady projektů EU prostřednictvím udržitelných investic. Jedná se o projekty v oblastech infrastruktury, výzkumu a inovací či zdravotnictví (Evropská komise 2018).

3 Evropský přístup k rozvoji měst

Tato kapitola se zaměřuje na jednotlivé programy a legislativní dokumenty EU, které se soustředí na téma udržitelného rozvoje měst EU. Nejdříve je pozornost věnována EGD a jejím cílům, následně agendě SDG's, která je podrobně představena společně s cílem číslo 11, který se konkrétně týká udržitelnosti ve městech. Dále kapitola specifikuje cíle unijního programu LIFE, 8. EAP a podrobně je také popsán program Smart Cities, nástroj EU, který spravuje finance na udržitelný rozvoj ve městech. Poslední podkapitola popisuje charakter a cíle programu Interreg Europe s programovým obdobím 2021–2027.

Naprostá většina občanů EU žije ve městech. Jedná se o centra konkurenceschopnosti evropské politiky, která vytvářejí pracovní místa prakticky ve všech odvětvích, a tím dávají podmínky pro rozvoj podnikání. Poskytují vědecká, kulturní či průmyslová centra. Bohužel vysoká úroveň socioekonomických problémů vede ke snížení kvality městského životního prostředí (Paradowska: 415–416).

EK navrhla na období 2021–2027 modernizovat rozpočet politiky soudržnosti, čímž stanovila podíl investic do národních a regionálních programů. Nová politika se má zaměřit na 5 hlavních cílů. Dosáhnout inteligentnější Evropy díky inovacím, ekonomické transformaci a digitalizaci. Přiblížit se k zelenější a bezuhlíkové Evropě díky transformaci energetiky, obnovitelných zdrojů či boji proti změnám klimatu. Třetím cílem je propojenější Evropa prostřednictvím strategických dopravních a digitálních sítí. Sociálnějším úrovně by Evropa měla dosáhnout prostřednictvím podpory zaměstnanosti, vzdělávání a přístupu ke zdravotní péči. Evropa bližší občanům by měla nastat podporou jednotlivých projektů udržitelnosti celé EU (Euroskop 2022).

Udržitelnost je evropskou prioritou. Dosažení udržitelnosti je podmíněno vysokou úrovní hospodářského vývoje, sociální soudržnosti a loajalitou

k dosahování udržitelného rozvoje, který je pevně ukotven v evropských smlouvách. EK stanovila kroky k rozvoji evropské udržitelnosti, aby vznikl dynamický prostor, který sdružuje jednotlivé aktéry veřejné a soukromé sféry. EK představuje platformu pro několik subjektů za účelem výměny informací, osvědčených postupů, poskytování zpětné vazby a dosahování udržitelného rozvoje v různých odvětvích (Evropská komise 2016: 1–2).

3.1 Evropské dokumenty udržitelného rozvoje

Evropský výbor regionů předložil roku 2021 plán týkající se provádění zelené politiky v Evropě. Představitelé obcí a měst se dohodli na politických prioritách a cílech, které mají přispět k urychlenému přechodu k uhlíkově neutrálnímu hospodářství. Hlavním cílem EGD je podpora subsidiarity, posílení institucionální spolupráce a usnadnění přístupu k finančním prostředkům EU. Základní priority dohody pak představuje snaha o renovaci budov, „ozeleňování“ městských oblastí a dekarbonizace dopravy. Mezi další cíle patří financovaný přechod na oběhové hospodářství, ochrana evropského životního prostředí, efektivní transformace zemědělství a venkova, modernizace a zjednodušení společné zemědělské politiky a také dosažení spolehlivé a dostupné energie. Implementace EGD na místní úrovni spadá pod správu Výboru regionů. Je to iniciativa, ve které města a regiony mají hrát ústřední roli (Evropský výbor regionů 2021).

EU představila klíčovou prioritu udržitelného rozvoje, konkrétně SDG's. Byla přijata Valným shromážděním v roce 2015. Potvrzením SDG's a Pařížské klimatické dohody se mezinárodní představitelé zavázali řešit 17 hlavních cílů. Mezi tyto globální výzvy mezinárodního společenství patří konec chudoby, hledání udržitelných řešení rozvoje, zajištění lidských práv a toho, aby přechod byl inkluzivní pro všechny (EUR-Lex nedatováno b). Tato agenda představuje plán zaměřený na obyvatelstvo, planetu, prosperitu, posílení partnerství a svobodu. Cílem programu je, aby všichni lidé rovnocenně naplnili svůj potenciál ve zdravém

životním prostředí. S tím úzce souvisí ochrana planety, ochrana před degradací pomocí udržitelné spotřeby a hospodaření. Program se také soustředí, aby pokrok probíhal v souladu s přírodou (United Nations nedatováno b).

Mezi hlavních 17 pilířů SDG's patří nulová chudoba a hladomor, dosažení dobrého zdraví, kvalitního vzdělávání a rovnosti pohlaví. Přístup k čisté vodě a spolehlivé energii, možnost získat důstojnou práci je také součástí. SDG's se dále zaměřuje na průmysl, inovace a infrastrukturu, snížení veškeré nerovnosti a dosažení spolehlivé spotřeby a produkce. Zbývající cíle se týkají ochrany klimatu, fauny a flory a poslední pilíře představují dosažení míru pomocí spolenectví a silných institucí. Samotný cíl udržitelných a bezpečných měst se týká konkrétně cíle číslo 11 (United Nations nedatováno a).

Jedenáctý cíl SDG's nazvaný „*Vytvořit inkluzivní, bezpečná, odolná a udržitelná města a obce*“ obsahuje 7 priorit, které mají být realizovány do roku 2030. Předchází jim deklarace o udržitelném rozvoji měst, která se soustředí na udržitelnost jako hlavní a zásadní podstatu lidského zdraví. Záměrem těchto sedmi priorit je zajistit spolupráci v rámci soudržnosti, inovací a zaměstnanosti (Ministerstvo pro místní rozvoj nedatováno).

Tabulka 2 – Agenda OSN 2030 (SDG's) – Cíl č. 11

1.1	Zajistit přístup k odpovídajícímu, bezpečnému a cenově dostupnému bydlení a základním službám.
1.2	Poskytnout přístup k bezpečným, cenově dostupným, přístupným a udržitelným dopravním systémům zlepšením bezpečnosti silničního provozu (rozšíření veřejné dopravy).
1.3	Zlepšit inkluzivní a udržitelnou urbanizaci a kapacity pro integrované a udržitelné plánování a řízení lidských sídel ve všech zemích.
1.4	Posílit úsilí v ochraně a zachování světového kulturního a přírodního dědictví.
1.5	Snížit přímé ekonomické ztráty, vztahující se ke globálnímu hrubému domácímu produktu, v důsledku katastrof, včetně katastrof majících vazbu k vodě.
1.6	Snížit nepříznivý dopad na životní prostředí v přepočtu na obyvatele měst tím, že bude věnována zvláštní pozornost kvalitě ovzduší a komunálnímu a ostatnímu odpadu.
1.7	Poskytnout univerzální přístup k bezpečným, inkluzivním a přístupným zeleným a veřejným prostorům, zejména ženám a dětem, starším lidem a osobám se zdravotním postižením.

Zdroj: Vlastní zpracování podle Ministerstvo pro místní rozvoj (nedatováno). Cíl 11 „Agendy 2030“ zaměřený na bydlení a rozvoj měst (https://www.mmr.cz/getmedia/58287645-1c89-42ee-bdeb-f6b9d4657524/CJ_Cil-11-Agendy-2030.pdf.aspx?ext=.pdf, 2.2.2023).

Další plán na úrovni EU také souvisí s udržitelností měst a bude řídit environmentální politiku EU do roku 2030. Tento program se nazývá 8. EAP. Vešel v platnost v květnu roku 2022 a je současně společným programem EU pro politiku životního prostředí do roku 2030. Tvoří základ EU pro dosažení SDG's. Program vyzývá k aktivnímu zapojení všech zúčastněných stran. V návaznosti na EGD je cílem programu také urychlit přechod na klimaticky neutrální ekonomiku

postavenou na blahobytu a prosperitě lidí. Do roku 2030 je ustaveno šest základních cílů. Mezi ně patří snížení emisí skleníkových plynů, přiblížení ke klimatické neutralitě či oddělení hospodářského růstu od využívání zdrojů. Dále rozvíjí princip ochrany přírodního klimatu, který souvisí s výrobou a spotřebou (European Commission 2022).

Program Smart Cities je nástroj EU, který spravuje finance pro udržitelný rozvoj měst. Cílem programu Smart Cities je vytvořit chytrá města využívající technologii ke zlepšení správy a efektivity městského prostředí. Chytré město by mělo představovat území, kde jsou tradiční sítě a služby zefektivněny pomocí digitalizace ve prospěch obyvatel a podniků. Schopnost digitálních sítí navíc pomáhá k lepšímu využití zdrojů a snížení emisí. V tomto důsledku se pak tvoří chytřejší městské dopravní sítě či účinnější způsoby městského osvětlení. Jeho cílem je podpora sjednocení měst, průmyslových odvětví, malých a středních podniků či součinnost investorů a dalších důležitých aktérů v rámci chytrých měst. Obecným cílem programu Smart Cities je zlepšení kvality života občanů, zvýšení konkurenceschopnosti evropských měst a dosažení evropských cílů v oblasti energetiky a klimatu. Tento program má několik zásadních priorit. Mezi tyto oblasti patří udržitelná městská mobilita, integrované procesy v oblasti energetiky a v oblasti komunikačních technologií. Další okruh představuje program zaměřený na občany, sdílení znalostí a postupů udržitelnosti. Program Smart Cities je organizován ve třech fázích, které na sebe navazují. První fáze představuje přístup k informacím a znalostem o Smart Cities, včetně informací o probíhajících projektech. Navazující fáze spočívá ve tvorbě projektových a akčních plánů, které pomáhají formulovat vize do podoby financovaného projektu. Poslední fáze představuje individuální výměnu názorů mezi navrhovateli projektů s cílem uzavřít dohodu podporující financování projektů (European Commission nedatováno c).

3.2 Unijní program LIFE

Unijní program LIFE s názvem Program pro životní prostředí a oblast klimatu probíhá v období 2021–2027 podle nařízení EP a Rady EU, které vešlo v platnost roku 2021. Jedná se o finanční nástroj EU pro životního prostředí a klima. Obecným cílem programu LIFE je poskytnutí podpory při přechodu na udržitelné, oběhové a energeticky účinné hospodářství. To by mělo být založené na energii z obnovitelných zdrojů s ohledem na změnu klimatu a ochranu životního prostředí. Taktéž se soustředí na udržitelný rozvoj. Zároveň navazuje a přispívá k naplňování cílů EGD či 8 EAP. Program LIFE financuje projekty, které vyžadují spolupráci vědy, veřejné správy a průmyslu (Ministerstvo životního prostředí nedatováno).

Samotné cíle jsou závislé na zlepšení správy na všech úrovních, zejména na posílení kapacit veřejných a soukromých subjektů se společným zapojením občanské společnosti. Program LIFE se skládá ze 2 programů a 4 podprogramů. V oblasti životního prostředí program vytyčil ochranu přírody a biologické rozmanitosti. Druhým cílem je dosažení oběhového hospodářství a kvality života. Program se v oblasti ochrany klimatu soustředí na zmírňování dopadů změny klimatu (European Commission nedatováno b).

Cílem podprogramu ochrany přírody a biologické rozmanitosti je obnova přírody a snížení úbytku biologické rozmanitosti na úrovni evropských měst. Podprogram proto bude nadále financovat projekty a strategie na ochranu přírody, které souvisí taktéž s EGD. Cílem podprogramu oběhového hospodářství je usnadnit přechod na udržitelné a klimaticky odolné hospodářství. Tento podprogram poskytuje zejména granty na projekty, které zavádějí inovativní řešení a postupy tohoto odvětví. Podprogram zmírňování změny klimatu a přizpůsobení se změně se soustředí na projekty v oblasti zemědělství, využívání půdy a obnovitelných zdrojů. Podprogram financuje městské územní plánování, odolnost infrastruktury pomocí grantů na osvědčené postupy. Podprogram přechodu na

čistou energii se zaměřuje na efektivní a úspěšný přechod na energeticky účinné hospodářství postavené na obnovitelných zdrojích. Do tohoto podprogramu se často zapojují malé a střední podniky, včetně místních a regionálních aktérů (EU Funding Overview nedatováno).

Cílem Programu LIFE je též podpora udržitelného rozvoje, čímž dodržuje právní závazky a předpisy EU v oblasti životního prostředí a klimatu. Doplňuje tak SDG's pro udržitelný rozvoj a Pařížskou dohodu o změně klimatu. Unie upřednostňuje důležitost udržitelnosti projektů, které jsou financovány programem LIFE. Předpokladem ke splnění závazků EU v rámci ochrany životního prostředí je transformace v udržitelnou, oběhovou a energeticky účinnou společnost. Tato změna vyžaduje akce, které prosazují energetickou účinnost z obnovitelných zdrojů. Ty následně pozitivně přispívají k provádění unijní politiky členských zemích v oblasti klimatu a energetiky (Úřední věstník Evropské unie 2021: 2–6). Program LIFE je také prospěšný v oblasti cestovního ruchu. Financuje totiž projekty ochrany životního prostředí a klimatu. Z financování mohou tedy těžit aktivity v oblasti cestovního ruchu, které spojují opatření pro přizpůsobení se klimatu. Program tak může finančně podporovat investice do zelené infrastruktury (European Commission nedatováno b).

V rámci programu LIFE je důležitá dostatečná informovanost a komunikace prostřednictvím kampaní ke zvyšování veřejného povědomí. Neméně podstatná je také tvorba studií a průzkumů. Nutností je také provádění monitoringu a kontroly programů (Welcome Europe 2021).

3.3 Interreg Europe

Interreg Europe je program podporující meziregionální spolupráci, který se finančně opírá o EU. EU se snaží o snížení, ideálně eliminaci rozdílů na úrovni rozvoje, růstu a kvality života napříč evropskými regiony. Tento program má funkční období mezi lety 2021–2027. Program je financován z finančních

prostředků politiky soudržnosti v rámci Evropského fondu pro regionální rozvoj. Cílem je pomoc místním, regionálním a národním vládám realizovat lepší politiku v celé Evropě. Program dále podporuje výměnu informací mezi evropskými regiony ve 29 zemích, a to 27 členských států, Norska a Švýcarska. Program podporuje hlavní priority EU prostřednictvím regionální správy a budování kapacit. Specifickým cílem programu Interreg Europe je zajistit, aby žádná národní hranice nebyla překážkou ve vyváženém rozvoji a integraci evropského prostoru (Interreg Europe nedatováno a).

Program se skládá ze 6 podprogramů. Prvním z nich jsou výzkumné a inovační kapacity včetně digitalizace. Cílem je zvýšení konkurenceschopnosti malých a středních podniků, průmyslu a podnikání. Tento podprogram nazvaný „Chytřejší Evropa“ je v rámci projektu financovaný nejvíce. Druhý cíl se soustředí na životní prostředí a ochranu klimatu. V této oblasti se program zaměřuje na energetickou účinnost, obnovitelné zdroje, hospodaření s vodou a ochranu přírody a biologické rozmanitosti. V rámci propojenější Evropy se plán soustředí na udržitelnou mobilitu. V sociální oblasti se Interreg Europe snaží klást důraz na důležitost vzdělávání, sociální začlenění, dostupnost zdravotní péče a udržitelnost cestovního ruchu. Poslední dvě priority se soustředí na občany EU v rámci integrovaného rozvoje měst a řízení politiky na regionální úrovni (Interreg Europe nedatováno a).

Tabulka 3 – Cíle programu Interreg Europe

1	Chytřejší Evropa	Podpora výzkumných a inovačních kapacit, ekonomické transformace, digitalizace. Zvýšení konkurenceschopnosti malých a středních podniků, průmyslu a podnikání.
2	Zelenější Evropa	Ochrana životního prostředí a klimatu. Zájem o energetickou účinnost, obnovitelné zdroje, hospodaření s vodou, ochranu přírody a biologické rozmanitosti.
3	Propojenější Evropa	Udržitelná mobilita – udržitelná transevropská dopravní síť, strategické dopravní a digitální sítě.
4	Sociální Evropa	Důraz na zaměstnanost, vzdělávání, sociální začlenění, dostupnost zdravotní péče a udržitelnost cestovního ruchu.
5	Evropa blíže občanům	Důraz na integrovaný rozvoj měst a integrovaný mimoměstský rozvoj, podpora udržitelných projektů EU.
6	Lepší regionální správa	Efektivní řízení politiky na regionální úrovni.

Zdroj: Vlastní zpracování podle DotaceEU (nedatováno b). Interreg Europe (2021–2027). *Dotaceeu.cz* ([https://dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/kohezni-politika-po-roce-2020/programy/programy-nadnarodni-a-meziregionalni-spoluprace/interreg-europe-\(2021-2027\)](https://dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/kohezni-politika-po-roce-2020/programy/programy-nadnarodni-a-meziregionalni-spoluprace/interreg-europe-(2021-2027))), 2.2.2023).

V programu Interreg Europe se často vyskytují pojmy region a politika regionálního rozvoje. Regionem se v projektu rozumí jakékoli území zastoupené orgánem veřejné správy. Politika regionálního rozvoje představuje jakoukoli politiku tvořenou na místní, regionální, případně národní úrovni. Cílem projektu je zejména regionální rozvoj v rámci politiky soudržnosti. Program financuje dva typy strategických akcí. Prvním typem jsou projekty meziregionální spolupráce různých zemí Evropy. Tyto regiony po dobu 4 let spolupracují na výměně informací v oblastech, které se týkají určitých otázek regionálního rozvoje. V konečné fázi spolu partnerské regiony hodnotí monitoring výsledků projektů. Druhou oblast představuje platforma pro politické vzdělávání. Ta poskytuje prostor pro průběžné vzdělávání, kde může kterákoli organizace regionálního rozvoje najít informace daného regionu (Interreg Europe 2022 a: 8–9).

V prosinci roku 2022 se monitorovací výbor programu Interreg Europe dohodl na spolufinancování 53 nových projektů nadnárodní spolupráce. Rozpočet disponuje 100 miliony euro. Tyto finanční prostředky poskytl Evropský fond pro regionální rozvoj (Interreg Central Europe nedatováno d).

Mezi nově představenými projekty, které financuje samotný program Interreg Central Europe, se nachází například projekt s názvem ReBuilt. Ten se soustředí na budování ekologičtějšího stavebnictví. Stavebnictví se ve velkém měřítku podílí na spotřebě zdrojů či produkci odpadů. Projekt proto cílí na přijetí oběhových a digitálních postupů, které mohou pomoci snížit negativní dopad na životní prostředí. Projekt ReBuilt tento přístup propaguje v rámci vzdělávacího systému a zavádí nová řešení (Interreg Central Europe nedatováno e).

Další projekt s názvem CE4CE se také zaměřuje na ochranu životního prostředí. Cílí na ekologičtější veřejnou dopravu ve městech. Je důležité, aby městská veřejná doprava pomáhala snižovat emise. Je však velice náročná na zdroje a odpady. Projekt CE4CE se snaží snižovat ekologickou stopu veřejné dopravy díky vyšší cirkulaci. Partneri vyvíjejí inovativnější modely oběhového hospodářství pro provozovatele (Interreg Central Europe nedatováno a).

Třetí projekt nazvaný NiCE se zaměřuje na revitalizaci městských center. Centra měst jsou po velice dlouhou dobu rušným místem, kde se shromažďují turisté a mnoho služeb. Tato situace se začala intenzivně měnit, když pandemie COVID-19 a s ní související nárůst internetového obchodu donutily velké množství obchodů zavřít. Tento projekt právě cílí na oživení městských center tím, že místní obchod a spotřeba se stávají průběžně více cirkulárními a udržitelnými (Interreg Central Europe nedatováno c).

Poslední projekt se také soustředí na ochranu proti změně klimatu. Tento projekt se nazývá MAURICE a jeho cílem je efektivní zajištění dodávek vody ve městech. Z důvodu změny klimatu je stále důležitější důkladný monitoring

vodohospodářské infrastruktury. Nedostatek vodních zdrojů v důsledku klimatické změny způsobuje neustálé klesání hladin podzemních vod, což vede k ohrožení měst a regionů (Interreg Central Europe b).

4 Mezinárodní projekt Interreg EURE

Tato kapitola se soustředí na popis a cíle mezinárodního projektu Interreg EURE. Ten zajišťuje meziregionální spolupráci mezi 8 partnerskými zeměmi. Základ projektu Interreg Europe stojí na výměně informací a zkušeností mezi jednotlivými státy prostřednictvím zpráv zaměřených na témata udržitelnosti a urbánní politiky. Program popisuje význam udržitelného využívání přírodních zdrojů. V kapitole jsou také zmíněny realizované udržitelné projekty konkrétních partnerských zemí společně s ČR.

Mezinárodní projekt Interreg EURE se v letech 2014–2020 zavazoval realizovat strategické cíle EU. Snaží se výrazně posílit městský rozměr politiky soudržnosti. Členské státy musí vyčlenit nejméně 5 % svého národního rozpočtu do Evropského fondu pro regionální rozvoj. Cílem je podpora integrovaných strategií udržitelného rozvoje měst. Hlavním záměrem je zlepšení kvality městského životního prostředí a účinnosti environmentálního řízení městských oblastí EU. Projekt EURE navrhuje výměnu informací, jak zlepšit řízení environmentální výkonnosti městských prostor EU. Některým městům však fond nespĺňuje jejich očekávání a potřebují navrhnout vhodnou městskou politiku. Cílem programu Interreg EURE je využít meziregionální spolupráci ke zlepšení způsobů, jakým Evropský fond pro regionální rozvoj řeší environmentální výzvy na městské úrovni (Interreg Europe nedatováno b)

Urbánní oblasti společně s jinými evropskými územími čelí stále novým výzvám na cestě k efektivnímu využívání zdrojů a udržitelnosti. K překonání těchto výzev je důležité vypracovat inovativní strategie udržitelného rozvoje. Právě meziregionální spolupráce je základním prvkem kolektivní strategie, pomocí které urbánní politiky řeší výzvy související s životním prostředím měst i v periferních regionech Evropy. Projekt Interreg EURE prosazuje zejména výměnu zkušeností mezi řídicími a místními orgány. Cílem spolupráce je zlepšení

řízení environmentálního profilu urbánních oblastí EU (Interreg Europe nedatováno c).

Mezi hlavní partnery programu Interreg EURE patří Španělsko jakožto vedoucí partner. Dalším důležitým partnerem je poradní partner, tím je Belgie. Mezi další partnery projektu patří Rumunsko, Polsko, Kypr, Francie, Lotyšsko a ČR (Interreg Europe nedatováno c).

4.1 Charakter projektu Interreg EURE

Pod vedením vedoucího partnera Španělska se spojilo 8 partnerských zemí, aby prověřily a následně šířily návrhy na zlepšování místních politik a kvality urbánního prostředí. V srpnu roku 2019 došlo k meziregionální výměně informací v rámci 8 regionálních zpráv. Tyto zprávy byly zaměřeny na téma konkrétních nástrojů urbánní politiky jednotlivých partnerů. Dále došlo k vytvoření Společné zprávy, která charakterizuje úspěšnou praxi a doporučení ke zlepšování navržených nástrojů urbánní politiky. Následně se vytvořilo 8 jednotlivých akčních plánů. Ty disponovaly výběrem konkrétních akcí, jejichž cílem mělo být zlepšení nástrojů regionální politiky. Partneři a zúčastnění aktéři následně spolupracovali na realizaci akčního plánu (Interreg Europe nedatováno c).

Všech 8 partnerů vypracovalo Společnou zprávu, jak mají být dané finanční prostředky využívány. Tato zpráva je rozdělena do 4 kapitol. První kapitola představuje úvod, který popisuje důvody, proč by EU měla zasahovat v městských oblastech. Také obsahuje analýzu nových výzev pro městské oblasti, které souvisejí se sociálně – ekonomickou situací. Druhá kapitola se zaměřuje na současný stav v Evropě, která je charakterizována 4 hlavními oblastmi. Efektivitou městských zdrojů, výkonností environmentálního řízení, zeleným růstem a ekologickými inovacemi a oblastí oběhového hospodářství. Kapitola třetí se soustředí na úlohu a podporu programů EU ve všech výše zmíněných oblastech. Cílem je také společně s využitím Integrovaných územních investic představit

budoucí městskou politiku. Poslední kapitola nabízí pomocí SWOT analýzy všech 4 kapitol společně s doporučením na příští programové období EU (Interreg Europe 2021 a: 4).

4.2 Priority, cíle projektu

První oblast projektu Interreg EURE představuje témata udržitelného využívání půdy, vody, odpadů a energií. Tématem této oblasti je také udržitelná městská mobilita. Udržitelné využívání půdy je společnou výzvou pro všechny evropské regiony, země, obce a území. Je nutné rozvíjet rovnovážnou spolupráci v rámci rozvoje dlouhodobých strategií a plánů vzhledem k budoucím generacím. Právě integrovaný přístup se stal tématem evropské politiky soudržnosti. Probíhaly diskuse o tom, že v Evropě neexistuje jednotný urbanistický model. Tím pádem se různorodá prostředí a společnosti lišily v řešení konkrétních otázek urbánní politiky (Interreg Europe 2021a: 12).

Půdní pokryv v Evropě vyjadřuje poměr ploch bydlení, práce, možnosti mobility a rekreace. Dílčím cílem EU je omezení rozrůstání měst. Rostoucí poptávka ploch je zdrojem úbytku půdního pokryvu ve městech. Poptávku tvoří zejména sociální, ekonomické a populační faktory. Centra měst však zůstávají neobydlená, to vede následně k úbytku zemědělské půdy a zelených ploch v přilehlých oblastech. Investice jsou využívány pro opětovné využití, přestavbu či revitalizaci prostor, s cílem poskytnout funkce podporující ekologické přístupy. Dalším krokem ke zmírnění úbytku půdní plochy je regenerace brownfieldů. K regeneraci je nutná vnější spolupráce v rámci rozvíjení kreativních nápadů pro oživení oblastí. Velice populární je v současnosti mapování a hodnocení ekosystémových služeb. To by mělo pomoci v rámci rozhodovacího procesu o jasné představě nejvhodnějšího využití půdy pro území. Evropská data ukazují, že Evropané mají tendenci žít více v domech než bytech. V rámci udržitelnosti směřují investice do revitalizací, ale také do energetické účinnosti, sociální podpory a výzkumu. Zároveň je nutné snížit negativní dopad ekonomických

aktivit, zejména v oblasti životního prostředí. Program upozorňuje na intenzivní zemědělství a představuje myšlenku udržitelného hospodářství s hlavním cílem snížit znečišťování a efektivně využívat zdroje a zároveň omezit nadbytečnou spotřebu. V rámci půdního pokryvu EU je důležitá také oblast městské zeleně. Zelené městské oblasti představují udržitelné využívání půdy a jeho plochy jsou rozvíjeny s ohledem na základní principy zelené infrastruktury (Interreg Europe 2021a: 12–18).

Význam vodních zdrojů je na celém světě klíčový. S tím souvisí její efektivní využívání. Ochrana vody je důležitým cílem z hlediska mnoha aspektů. Představuje totiž ochranu životního prostředí nejen v Evropě. Největší podíl finančních prostředků je věnováno na čištění odpadních vod, vodohospodářství, ochranu vod a zásobování pitnou vodou. Bohužel nedostatek vody a související sucho je v EU stále častějším jevem. Hlavním cílem programu Interreg EURE je zajistit přístup ke kvalitní vodě v dostatečném množství pro všechny Evropany. Státy EU jsou současně povinny předběžně vyhodnocovat povodňová rizika, tvořit mapy povodňového nebezpečí společně s plány pro zvládání povodňových rizik. Města se snaží reagovat na změnu klimatu a snaží se zavádět nové přístupy k hospodaření s vodou. Mezi zásadní problém celoměstského hospodaření s vodou Interreg EURE uvádí špatné zacházení s dešťovou vodou. Hlavní možností účelného využívání dešťové vody je zalévání, které by mělo následně vést ke snížení spotřeby pitné vody. Projekt také představuje využití zelených ploch na budovách (Interreg Europe 2021a: 18–19).

Dalším důležitým tématem projektu je nakládání s odpady a jeho recyklace. Jedním z klíčových cílů je přeměna odpadu na zdroj oběhového hospodářství. EU se zaměřila především na legislativu upravující nakládání s odpady. Správný systém nakládání s odpady pomáhá k ochraně životního prostředí, snižuje skleníkový efekt, a tím zvyšuje kvalitu života. Cílem městských oblastí je také

předcházet zhoršování stavu krajiny důsledkem skládkování. Projekt Interreg EURE upřednostňuje princip recyklace (Interreg Europe 2021a: 22).

V roce 2021 byla vydána Zpráva EURE projektových partnerů o zefektivnění urbánní politiky. Tato zpráva se zaměřila na zlepšení zapojení malých, středních a okrajových částí měst v rámci evropské urbánní politiky. Partneři EURE vytyčili cíle a doporučení ke zlepšení postavení, zapojení měst a možnosti čerpání prostředků podle Článku 7 Směrnice EFRP (Interreg Europe 2021b: 6).

Zpráva EURE vytyčila 3 klíčové cíle, které jsou důležité pro urbánní politiku a následné hodnocení navrhovaných projektů. Podle nich se následně hodnotí projekty, které jsou v rámci EURE realizovány. Prvním cílem je posílení veřejné a sociální angažovanosti místních správních orgánů při návrhu a realizaci urbánních strategií. Toto doporučení se snaží zajistit efektivní účast měst na přípravě monitoringu jednotlivých evropských programů. Během fáze realizace by měly být učiněny kroky k posílení role občanů a místních aktérů. Zvýší se tím angažovanost populace (Interreg Europe 2021b: 6).

Dalším cílem je důraz na strategické plánování při přípravě programových nástrojů k realizaci urbánních projektů. Měla by být jasně deklarována důležitost strategického plánování urbánního rozvoje. Nové programy urbánního rozvoje by měly být v souladu s SDG's, evropskou strategií EGD pro Evropu, Pařížskou úmluvou a Evropskými pilíři sociálních práv (Interreg Europe 2021b: 10).

Jako poslední cíl si projekt stanovil podporu územního seskupování měst a entit za účelem společného řešení politiky urbánního rozvoje. A to prostřednictvím integrovaných územních investic. Měla by být jasně definovatelná spoluzodpovědnost jednotlivých správních orgánů. Vždy je důležité, aby se místní správa vyjádřila k urbánní a odvětvové politice města (Interreg Europe 2021b: 10). S tímto cílem také souvisí role měst, kterou sehrála v období pandemie COVID–

19. Začaly se tvořit sociální a ekonomické nerovnosti. V malých, středních a okrajových částech měst je kladena mnohem větší zodpovědnost, která přesahuje působnost oblastí. Města musejí reagovat na potřeby, očekávání a přání občanů. Proto by se měly decentralizované správní orgány od počátku účastnit tvorby definice veřejných politik, které budou reagovat na následky současné krize (Interreg Europe 2021b: 13).

Tabulka 4 – Cíle programu Interreg EURE

1	Posílení veřejné angažovanosti místních správních orgánů pro urbánní strategie (monitoring evropských programů, angažovanost populace).
2	Důraz na strategické plánování programových nástrojů k realizaci projektů (soulad se EGD, SDG's, Pařížskou úmluvou, Evropským pilířem sociálních práv).
3	Podpora územního seskupování měst kvůli společnému řešení a jednání v rámci politiky urbánního rámce (spoluzodpovědnost správních orgánů).

Zdroj: Vlastní zpracování podle: Interreg Europe (2021b). Zpráva EURE projektových partnerů na téma zefektivňování urbánní politiky [součást projektové dokumentace, 12.2.2023].

4.3 Realizace projektů, hodnocení

Pro porovnání cílů a realizací projektů podrobně představím již přijaté projekty mezi členskými partnery. Tyto projekty analyzoval český tým v rámci studijní návštěvy města každé zúčastněné země, která představila svůj projekt. První projekt se týká vedoucího partnera EURE Španělska. Přesněji se projekt týká města Lugo, které se nachází v severozápadním Španělsku. Studijní návštěva EURE partnerů proběhla v listopadu 2021. Projekt Lugo se soustředí na ochranu životního prostředí a je financován z přeshraničního programu LIFE. V rámci tohoto projektu byla vystavěna první veřejná budova ze 100% galicijského dřeva. Výhodou jsou také zabudované fotovoltaické panely, vertikální zahrada a současná výroba biomasy. Lugo představilo také strategický plán týkající se první multi-ekologické čtvrti ve Španělsku. V rámci této čtvrti se projekt snaží prosadit energetickou a vodní soběstačnost. Prosazuje se zde zvýšený podíl zelených ploch a sociálního bydlení. Počítá se také s výstavbou městských zahrad. Největší potenciál má projekt v realizaci uhlíkově neutrálních čtvrtí, snižování emisí a zlepšení podmínek života obyvatel. Tento projekt je relevantní z hlediska cílů EURE zejména proto, že navrhuje realizaci ekologického sousedství. Za jedinou

slabou stránku považuje EURE tým zdroje financování, protože se jedná o velice nákladný projekt (Interreg Europe 2022 b: 1–2).

Francouzský projekt programu EURE se nazývá Brest Smart Grid. Ke zhodnocení projektu proběhla studijní návštěva přímo ve městě Brest. Tento projekt se zaměřuje na zavedení inteligentní sítě ve čtvrti Capucins v centru města Brest. Cílem konkrétního projektu je kolektivní řízení energetických potřeb, snížení investic a zvýšená informovanost veřejnosti o spotřebě energie. Inteligentní sítě napomáhají optimalizovat toky elektrické energie mezi poskytovateli a spotřebiteli. V rámci projektu byly na střechy bývalých dílen instalovány fotovoltaické panely, které vyrábí elektrickou energii spotřebovanou v budovách. Současně byla vyvinuta energetická monitorovací platforma, která shromažďuje informace o výrobě a spotřebě energie. Kladné stránky tohoto projektu vycházejí z možnosti aktivního zapojení občanů do veřejných diskusí, které vedou ke zlepšení informovanosti o energetické bezpečnosti. Tento projekt ve městě Brest je relevantní pro cíle projektu EURE, protože projekt zvyšuje povědomí o energetické účinnosti, což vede ke zlepšení životního prostředí. Zároveň představuje doporučení ideálního využívání energie. Výhodou je, že do projektu byly zapojeny všechny klíčové strany, a to občané, odborníci, obchodníci a návštěvníci (Interreg Europe 2019: 1–2).

Další uskutečněný projekt se zaměřil na termické zpracování odpadu v městské společnosti Vodárny Pulawy v Polsku. Videostudijní hovor EURE týmu proběhl v dubnu roku 2021. Tento projekt se zaměřuje na modernizaci čistírny odpadních vod s cílem přizpůsobit parametry předpisům na ochranu životního prostředí. Silnou stránkou projektu je dobrý příklad hospodaření s vodou a odpadními vodami. Komplikací, kterou tento projekt disponuje je obtížné zajištění prodeje externím příjemcům (Interreg Europe 2021d: 1–2).

Projekt, který představilo italské město Empoli se nazývá Hope. Studijní návštěva proběhla na začátku roku 2020. Projekt spočívá v obnově historického

centra města Empoli. Projekt představil myšlenku revitalizace budov a reorganizace veřejného prostranství (parky, náměstí, pěší zóny). Přispěl tak k vyšší atraktivitě města a podpoře inovací a socioekonomického prostoru. Projekt Hope tak umožňuje zapojení občanů do veřejné diskuse. Kladem je také sdílení znalostí a zkušeností. V praxi projekt otvírá město občanům a přispívá k realizaci potřeb konkrétních měst (Interreg Europe 2020: 1–2).

Poslední příklad projektů Interreg EURE se týká města Plzně. V rámci města byly vytvořeny a realizovány celkem 3 projekty. První projekt představil rekonstrukci tramvajové vozovny na Slovanech v Plzni. V rámci tohoto projektu došlo k rekonstrukci staré tramvajové vozovny. Tento projekt je zajímavý z toho pohledu, že spojuje několik aspektů modernizace dopravního systému společně s ochranou životního prostředí. Hlavní prioritou jsou zelené střechy. Ty především slouží ke snížení hluku, tepla a znečištění území okolních oblastí. Zelené střechy také umožňují tvořit systém zadržování dešťové vody. Zadržovaná dešťová voda následně slouží k čištění tramvajových vozidel uvnitř tramvajové vozovny. Tento projekt jednoznačně reaguje na obecné cíle obnovy měst v kombinaci s ochranou životního prostředí. Kladnou stránkou projektu je také možnost přenositelnosti do jiných zemí (Interreg Europe 2021e: 1–2).

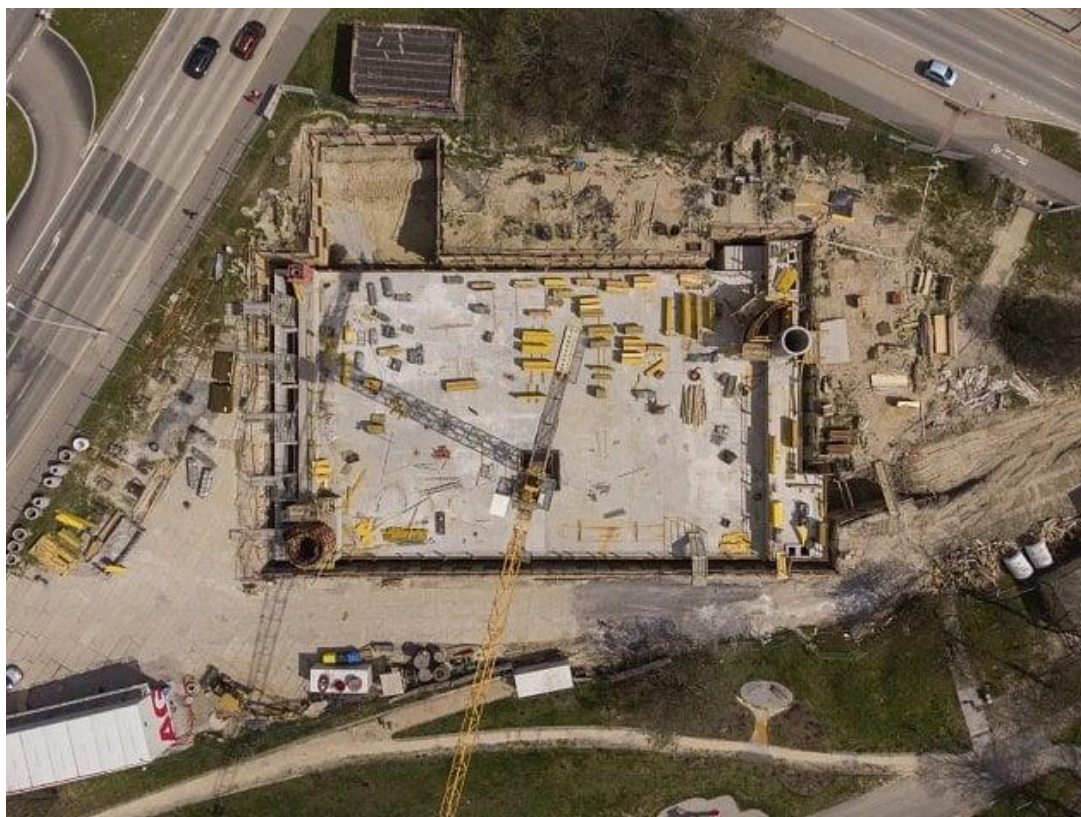
Obrázek 1 – Tramvajové depo Plzeň – Slovany

Zdroj: Ježek, P. (2020)

Dalším plzeňským projektem je retenční nádrž na Vinicích. Projekt retenční oblasti zabraňuje plýtvání vodou a zároveň přispívá k bezpečnosti životního prostředí. Silnou stránkou projektu je vysoká úroveň recyklace vody, která nemá negativní dopad na plochu městské zeleně. Tento projekt je relevantní z hlediska cílů projektu EURE, protože představuje environmentální bezpečnost a obnovu městské zeleně (Interreg Europe 2021f: 1–2).

Obrázek 2 – Retenční nádrž – Plzeň – Vinice

Zdroj: Bouda, P. (2022)

Posledním příkladem plzeňských strategií EURE je projekt s názvem Park Lobzy. Hlavní prioritou projektu je revitalizace přírodní rekreační oblasti, kterou park dominuje. Přínosem této oblasti je pozitivní vliv ke zmírnění povodňových průtoků a vylepšení okolní vegetace. Tato vegetace následně představuje ideální podmínky pro život zdejší fauny a flory. Tento projekt je úspěšný, protože tvoří dobrý příklad integrované akce obnovy města jak s environmentálními, tak sociálními cíli. Projekt je také považován za dobrý příklad praxe, protože je přenositelný do ostatních evropských měst s podobnými charakteristikami (Interreg Europe 2021c: 1–2).

Obrázek 3 – Park Plzeň – Lobzy

Zdroj: Veselá, D. (2016)

Tabulka 5 – Cíle EURE projektů v Plzni (Slovany, Vinice, Lobzy)

1	Depo Slovany	Instalace zelených střech – absorpce dešťové vody, která je následně použita pro čištění tramvajových vozů, snížení hluku, tepla a znečištění okolního prostředí.
2	Retenční nádrž Vinice	Recyklace vody, efektivní odvedení a likvidace odpadních vod (problém s přetěžovanou kanalizační stokou v přilehlé oblasti).
3	Park Lobzy	Revitalizace povodňového parku, vytvoření (protipovodňové, přírodně – ekologické, rekreační a krajinotvorné) oblasti prostřednictvím revitalizace.

Zdroje: Interreg Europe (2021c), Interreg Europe (2021e), Interreg Europe (2021f)

4.4 Shrnutí výsledků rozhovorů

Na základě názorů a informací získaných v rozhovorovém průzkumu zkoumám povědomí úředníků, které se týká životního prostředí a míry informovanosti o této problematice v Plzni. Rozhovor byl zaměřen na pracovníky plzeňské samosprávy. Za nejdůležitější považují samotnou otázku ochrany životního prostředí a udržitelnosti. Zdůrazním také pohled na problematiku financování a odlišné názory v oblasti míry finanční podpory udržitelnosti a životního prostředí ve městech. Současně je důležitou oblastí samotný program Interreg EURE, na který byly rozhovory také zaměřeny. Z celého rozhovorového šetření lze odvodit míru informovanosti plzeňského prostředí, která se týká udržitelnosti urbánní úrovně.

Významnou oblastí je samotné vnímání ochrany životního prostředí, na kterém se respondenti ve větší míře shodli. Hlavním myšlenku, kterou prosazují je ochrana přírody před negativními vlivy lidské činnosti. Dále je pro tyto respondenty klíčový pojem udržitelnosti, který si často spojují zejména s projekty životního prostředí. Pod pojmem udržitelnost si zaměstnanci samosprávy představují dvě témata. Samotnou udržitelnost projektu, jejíž cílem je co největší efektivita a samostatnost projektu po co nejdelší dobu bez dalších nákladů na fungování projektu. Tento význam udržitelnosti je pro ně primární. Druhý pohled na udržitelnost projektu vytyčili jako směr, ve kterém se projekt soustředí na životní prostředí a zohledňuje potřebu zlepšovat životní podmínky pro další generace.

Tabulka 6 – Představa o pojmu udržitelnost – rozhovory

Udržitelnost projektu	Nejen realizace projektu, ale také jeho efektivita v co nejdelším časovém horizontu.
Udržitelnost	Předcházení krokům, které vedou ke zhoršování životního prostředí, vytváření vhodných životních podmínek do budoucna.

Zdroj: Vlastní zpracování

Z rozhovorů plyne, že znalost konkrétních plzeňských projektů na ochranu životního prostředí je vysoká. Mnoho respondentů však nezná programy, prostřednictvím kterých jsou projekty realizovány. Ve velkém množství zdůrazňovali tři již zmiňované projekty – Depo Slovany, retenční nádrž Vinice a Park Lobzy. Tabulka č. 7 zmiňuje představu cílů, které respondenti považují u těchto projektů za klíčové. Z tabulky však lze vyčíst, že hlavní cíle projektů respondenti znají jen obecně.

Hlavním cílem nového Depa Slovany jsou zelené střechy, avšak respondenti uváděli, že slouží jen pro absorpci dešťové vody. Záměr instalace zelených střech na Depu Slovany je však také snížení hluku a tepla v okolní části města. Za hlavní cíl projektu Retenční nádrže na Vinicích respondenti označili recyklaci vody. Důležité je však zmínit, proč je recyklace nutná. Odpovědi již nerefletovaly nutnost efektivního hospodaření s vodou, anebo důležitost odvedení odpadních vod, které je spojeno s přetěžovaným kanalizačním systémem. Respondenti také postihli cíl projektu Park Lobzy, a to ochranu fauny a flory. Hlavní cíl revitalizace parku však souvisí s dosažením efektivní protipovodňové oblasti, která je zásadní pro toto okolí.

Tabulka 7 – Představa cílů projektů EURE – rozhovory

1	Depo Slovany	Zelené střechy – absorpce dešťové vody
2	Retenční nádrž Vinice	Recyklace vody
3	Park Lobzy	Ochrana fauny a flory

Zdroj: Vlastní zpracování

Důležité je, že respondenti znají tyto konkrétní projekty v Plzni. Mají povědomí o jejich realizaci a cílech. Na druhou stranu neznají program Interreg EURE, díky kterému byly tyto projekty realizovány. Neznají význam programu EURE ani jeho cíle. Pro představu jen 2 respondenti z celkových 6 znalo projekt Interreg EURE, znali jeho cíl a význam.

V níže uvedené tabulce představím další projekty na ochranu životního prostředí, které respondenti považují za zásadní a představují jejich cíle. Všechny tyto projekty mají za cíl snížení emisí v Plzni. Na zdůraznění těchto projektů se shodli 4 ze 6 respondentů. Podle nich jsou tyto projekty důležité také pro ochranu životního prostředí. A to zejména proto, že emise skleníkových plynů považují za hlavní problém životního prostředí ve městech. Proto je pro ně hlavní snížit intenzitu používání automobilových aut a podporují níže zmíněné projekty a jejich cíle.

Tabulka 8 – Další projekty na ochranu životního prostředí – rozhovory

1	Systém cyklostezek v okolí Plzně	Propustnost města, snížení emisí
2	Elektro nabíječky	Elektromobilita, snížení emisí
3	Zklidnění městských komunikací	Úbytek aut, snížení emisí

Zdroj: Vlastní zpracování

Rozdílné názory se týkaly zejména financování. V rozhovorech se objevovaly dva pohledy. Prvním byla myšlenka, že z ochrany životního prostředí

se stává fenomén, který je v některých oblastech zbytečný. Příklad nesmyslného financování vidí respondenti v elektromobilitě, protože: „*Výroba elektroauta je daleko náročnější a likvidace baterií naprosto nesmyslná vůči životnímu prostředí.*“ Co naopak z rozhovorů vyplynulo jako velmi významné je financování do zelených střech za cílem správného hospodaření s vodou. Převládá však názor, že dotační fondy a financování v rámci životního prostředí jsou důležité, protože by si jinak místní samosprávy nenašly dostatečné prostředky pro realizaci akcí na ochranu životního prostředí. Velká část respondentů nemá představu o míře rozpočtu, dotací, ani o konkrétních fondech. „*Financování je podle mého názoru úměrné, nemám však představu o rozpočtu životního prostředí, finance jsou také určité z části poskytovány prostřednictvím dotačních fondů EU, konkrétní příklady však neznám,*“ odpověděl na otázku zaměřenou na financování projektů jeden z respondentů.

5 Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo porovnání cílů udržitelné politiky EU s její realizací na urbánní úrovni. Cíl práce je tedy zhodnocen podle toho, jak se obecné cíle EU promítají do nižších úrovní skrze SDG's, program Interreg Europe a Interreg EURE až na úroveň Plzně. Vyhodnocení cíle proběhlo na základě porovnání konkrétních cílů legislativních dokumentů EU s jejich naplněním na úrovni měst a obcí. Konkrétně jsem se zaměřila na město Plzeň a poslední projekty programu Interreg EURE.

Pro sledování této problematiky jsem podrobně popsala konkrétní zásady urbánní politiky, mezi které se řadí 5 základních oblastí. Podpora zaměstnanosti, výzkumu a inovací, boj proti změně klimatu, podpora vzdělávání a boj proti chudobě. Klíčovou agendou je oblast ochrany klimatu v boji za lepší životní prostředí, která disponuje legislativními cíli. Rozvoj měst je závislý na procesu řešení problémů a představení společné vize do budoucna prostřednictvím nejdůležitějších aktérů. Těmi jsou EK, EP a Rada EU. Tyto orgány spravují směrnice, které mají zajistit proces udržitelného rozvoje. Jejich hlavním nástrojem k efektivnímu naplnění udržitelného rozvoje slouží dotace. Neméně důležitý je také integrovaný přístup města s udržitelnou politikou EU, která se soustředí na předcházení problémů životního prostředí pomocí specifických opatření. Důležité je také evropské financování urbánních projektů. Zásadní je spolupráce EU s aktéry udržitelné politiky. Mezi ty patří Ministerstvo pro místní rozvoj, odvětvová ministerstva, samotné kraje či města. Finanční prostředky EU, které slouží k realizaci udržitelné politiky v rámci regionů, jsou poskytovány prostřednictvím strukturálních fondů. Mezi jednotlivé fondy patří Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond plus, Kohezní fond či Evropský fond pro regionální rozvoj. Tyto fondy se snaží naplňovat agendu a cíle, které staví EU.

V druhé kapitole jsem se zaměřila na konkrétní legislativní směrnice a dokumenty. Zdůraznila jsem hlavní cíle EGD, mezi které se řadí přechod ke

klimaticky neutrálnímu hospodářství a posílení institucionální spolupráce. To následně vede k usnadnění přístupu k finančním prostředkům. Důležitým cílem EGD je také ochrana evropského životního prostředí. Dalším legislativním aktem je SDG's. Zde je pozornost koncentrována na otázky sociální i klimatické. Konkrétně cíl číslo 11 SDG's se zaměřuje na udržitelnost měst a obcí. Tato oblast disponuje 7 prioritami. Mezi ty patří zajištění dostupného bydlení, dostupného dopravního systému či ochrany světového přírodního dědictví. Dalším plánem na úrovni EU, který se zaměřuje na naplňování environmentální politiky a udržitelnosti měst je 8. EAP. Zaměřuje se zejména na dosažení klimaticky neutrálního hospodářství nebo snížení emisí skleníkových plynů. Důležitý je také program Smart Cities. Tento program je nástrojem EU, který spravuje finance na udržitelný rozvoj. Cílem programu Smart Cities je vytvořit chytrá města, která využívají technologie a správu ke zlepšení efektivity městského životního prostředí. Mezi další příklady programů patří unijní program LIFE, který se zaměřuje na podporu udržitelného rozvoje a přechod na udržitelné hospodářství. Zároveň financuje projekty se zaměřením na spolupráci vědy a průmyslu. Posledním programem je Interreg Europe, který podporuje meziregionální spolupráci. Mezi jeho cíle patří podpora inovací, ochrana životního prostředí, udržitelná dopravní síť, podpora sociální Evropy či integrovaného rozvoje měst. Efektivita programu spočívá ve vzájemné spolupráci a sdílení zkušeností.

Poslední kapitola je zaměřena na mezinárodní projekt Interreg EURE a jeho realizační období 2014–2020. Tento projekt čítá 8 partnerských zemí a soustředí se na výměnu informací v rámci městského životního prostředí.

Zásady urbánní politiky se týkají především zaměstnanosti, výzkumu a vývoje, změny klimatu, vzdělání a boje proti chudobě. Se zaměřením na ochranu klimatu je nutné reflektovat realizaci cílů na nižších úrovních. Regionální politika popisuje ochranu klimatu cestou udržitelnosti a udržitelným hospodařením se zásobami neobnovitelných zdrojů. Nejdůležitějším cílem je předcházení

environmentálním problémům. Financování na podporu udržitelnosti a ochrany životního prostředí plyne z evropských fondů. Respondenti v rozhovorech představili základní znalost a podpořili důležitost financování prostřednictvím EU. Konkrétní fondy neznal nikdo z dotazovaných.

Na úrovni EU se tímto tématem zabývá OSN prostřednictvím SDG's. V této agendě je udržitelnost podpořena cílem č. 11, který se soustředí na podporu udržitelných měst a obcí. Tento cíl je podpořen poskytováním pozornosti kvalitě ovzduší a nakládání s komunálním a jiným odpadem. Obecně chce také SDG's zvýšit osvětu ochrany světového přírodního bohatství, která je spojena s poskytnutím přístupu veřejnosti k zeleným prostorům. S udržitelností je současně spojen jeden z cílů SDG's, a to zajištění udržitelné urbanizace a dopravních systémů měst EU.

Další úroveň pro porovnání cílů udržitelnosti představuje program Interreg Europe. Je to program EU, který zajišťuje efektivní meziregionální spolupráci. Je to důležitá platforma pro kooperaci a diskusi, která je v této oblasti nutností. Ta se následně opírá o financování EU. Priorita udržitelnosti a ochrany životního prostředí je představena cílem, který je nazvaný „Zelenější Evropa.“ Již podle názvu lze odvodit, že hlavní prioritou tohoto cíle je již zmíněná ochrana životního prostředí. Současně Interreg Europe považuje za zásadní energetickou účinnost, efektivní využívání obnovitelných zdrojů a hospodaření s vodou. Program také podporuje ochranu biologické rozmanitosti. Lze tedy tvrdit, že kopíruje cíle regionální politiky EU i SDG's.

Pod Interreg Europe spadá konkrétní program Interreg EURE, který se skládá z 8 partnerských zemí. Ty mezi sebou sdílí informace a zkušenosti prostřednictvím projektů, aby došlo ke zlepšování nástrojů regionální politiky na státní úrovni. Interreg EURE představil ve svém akčním plánu cíle, které podporují dosažení udržitelnosti a ochrany klimatu. Konkrétním cílem je například zvýšení veřejné angažovanosti místních orgánů, což následně podporuje dosažení

konsensu a místní osvěty. Současně se soustředí na monitoring výsledků evropských programů jako je například SDG's. Interreg EURE také požaduje důraz na strategické plánování nástrojů k realizaci projektů. Tyto projekty Interreg EURE kontroluje, zda jsou v souladu s EGD, SDG's či Pařížskou úmluvou. Interreg EURE také podporuje seskupování měst za účelem nalezení společného řešení v rámci politiky urbánního rozvoje. Tyto cíle programu Interreg EURE tedy doplňují a podporují veškeré stanovené cíle na úrovni regionální politiky EU, SDG's a programu Interreg Europe. Z rozhovorů však vyplynulo, že informovanost o programu Interreg EURE na místní úrovni je minimální. Ze 6 respondentů měli povědomí o programu pouze 2. ČR je součástí programu Interreg EURE a několik projektů se podařilo uskutečnit také ve městě Plzeň. Projekt Depo Slovany, Retenční nádrž Vinice a Park Lobzy znali všichni respondenti. Proto lze tvrdit, že základní informovanost o místních projektech je dostatečná, ale ne na vysoké úrovni. Na úrovni EU je oblasti životního prostředí a udržitelnosti poskytována velká pozornost. Na úrovni měst a obcí je však zájem o tuto oblast minimální. S tím pak následně souvisí i nízká informovanost široké veřejnosti.

Seznam literatury

Akademie městské mobility (2021). Zásady urbánní politiky. *Akademiemobility.cz* (<https://www.akademiemobility.cz/aktuality/1382/zasady-urbanni-politiky>, 19.12.2022).

Bouda, P. (2022). Nádrž na Vinicích je dokončena. Přispěla i k unikátnímu archeologickému objevu. *Plzenskydenik.cz* (https://plzensky.denik.cz/zpravy_region/nadrz-na-vinicich-je-dokoncena-prispela-i-k-unikatnimu-archeologickemu-objevu-20.html, 14.3.2023).

DotaceEU (nedatováno a). Fond Soudržnosti (CF-Cohesion Fund). *Dotaceeu.cz* ([https://www.dotaceeu.cz/cs/ostatni/dulezite/slovník-pojmu/f/fond-soudržnosti-\(cf-cohesion-fund\)](https://www.dotaceeu.cz/cs/ostatni/dulezite/slovník-pojmu/f/fond-soudržnosti-(cf-cohesion-fund)), 21.2.2023).

DotaceEU (nedatováno b). Interreg Europe (2021–2027). *Dotaceeu.cz* ([https://dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/kohezni-politika-po-roce-2020/programy/programy-nadnarodni-a-meziregionalni-spoluprace/interreg-europe-\(2021-2027\)](https://dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/kohezni-politika-po-roce-2020/programy/programy-nadnarodni-a-meziregionalni-spoluprace/interreg-europe-(2021-2027)), 18.4.2023).

EU Funding Overview (nedatováno). Environment and climate action (LIFE) under CINEA. *Eufundingoverview.be* (<https://eufundingoverview.be/funding/environment-and-climate-action-life>, 2.2.2023).

EUR-Lex (nedatováno a). Evropský fond pro udržitelný rozvoj. *Eur-lex.europa.eu* (<https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/glossary/european-fund-for-sustainable-development.html>, 21.1.2023).

EUR-Lex (nedatováno b). Sustainable development goals. *Eur-lex.europa.eu* (<https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/sustainable-development-goals.html>, 2.2.2023).

European Commission (nedatováno a). Interreg A – Cross-border cooperation. *Ec.europa.eu* (https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/cooperation/european-territorial/cross-border_en#4, 20.1.2023).

European Commission (nedatováno b). Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs – LIFE Programme. *Economy.ec.europa.eu* (https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/tourism/funding-guide/life-programme_en, 2.2.2023).

European Commission (nedatováno c). Smart cities. *Commission.europa.eu* (https://commission.europa.eu/eu-regional-and-urban-development/topics/cities-and-urban-development/city-initiatives/smart-cities_en, 2.2.2023).

European Commission (2006). Life in the city – Innovative solutions for Europe’s urban environment. *Ec.europa.eu* (https://ec.europa.eu/environment/archives/life/publications/lifepublications/lifefocus/documents/urban_lr.pdf, 19.12.2022).

European Commission (2010). Making our cities attractive and sustainable – How the EU contributes to improving the urban environment. *Ec.europa.eu* (<https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/wp-content/uploads/2011/04/Making-our-cities-attractive-and-sustainable.pdf>, 20.1.2023).

European Commission (2022). Environment action programme to 2030. *Environment.ec.europa.eu* (https://environment.ec.europa.eu/strategy/environment-action-programme-2030_en, 2.2.2023).

Euroskop (2021). Regionální politika. *Europskop.cz* (<https://euroskop.cz/evropska-unie/politiky-eu/vnitri-trh/regionalni-politika/>, 04.03.2023).

Euroskop (2022). Regionální politika 2021-2027. *Euroskop.cz* (<https://euroskop.cz/ja-a-eu/fondy/regionalni-politika/regionalni-rozvoj-a-soudrznost-po-roce-2020/>, 2.2.2023).

Evropská komise (nedatováno). Partnerství při provádění ESF+. *Ec.europa.eu* (<https://ec.europa.eu/european-social-fund-plus/cs/partnerstvi-pri-provadeni-esf>, 21.1.2023).

Evropská komise (2016). EU vymezuje své priority v oblasti udržitelného rozvoje. *Ec.europa.eu* (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/IP_16_3883, 2.2.2023).

Evropská komise (2018). Sdělení komise – Akční plán: Financování udržitelného růstu. *Eur-lex.europa.eu* (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:52018DC0097>, 18.4.2023).

Evropský parlament (2022). Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRP). *Europarl.europa.eu* (https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/cs/FTU_3.1.2.pdf, 21.1.2023).

Evropský výbor regionů (2021). Zelená dohoda pro Evropu: města a regiony vytyčily plán na rok 2021. *Cor.europa.eu* (<https://cor.europa.eu/cs/news/Pages/green-deal-going-local.aspx>, 2.2.2023).

Fedeli, Medina (2015). Exploring European urban policy: Towards an EU-national urban agenda? *Redalyc.org* (<https://www.redalyc.org/pdf/2815/281543007002.pdf>, 19.12.2022).

Interreg Central Europe (nedatováno a). CE4CE – Public Transport Infrastructure in Central Europe – facilitate transitioning to circular economy. *Interregcentral.eu* (<https://www.interreg-central.eu/projects/ce4ce/>, 2.2.2023).

Interreg Central Europe (nedatováno b). Maurice – Management of urban water resources in Central Europe facing climate change. *Interregcentral.eu* (<https://www.interreg-central.eu/projects/maurice/>, 2.2.2023).

Interreg Central Europe (nedatováno c). NiCE – From Niche to Centre – City Centres as Places of Circular Lifestyles. *Interregcentral.eu* (<https://www.interreg-central.eu/projects/nice/>, 2.2.2023).

Interreg Central Europe (nedatováno d). Project gateway. *Interregcentral.eu* (<https://www.interreg-central.eu/project-gateway/>, 2.2.2023).

Interreg Central Europe (nedatováno e). ReBuilt – Circular and digital renewal of central Europe construction and building sector. *Interregcentral.eu* (<https://www.interreg-central.eu/projects/rebuilt/>, 2.2.2023).

Interreg Europe (2019). Study Visit Report – Brest – France [součást projektové dokumentace, 12.2.2023].

Interreg Europe (2020). Study Visit Report – Empoli – Italy [součást projektové dokumentace, 13.2.2023].

Interreg Europe (2021a). For a better and sustainable quality of life in european cities. *Interregeurope.eu* (https://projects2014-2020.interregeurope.eu/fileadmin/user_upload/tx_tevprojects/library/file_1614245453.pdf, 11.2.2023).

Interreg Europe (2021b). Zpráva EURE projektových partnerů na téma zefektivňování urbánní politiky [součást projektové dokumentace, 12.2.2023].

Interreg Europe (2021c). Study Visit Report – Lobzy Park [součást projektové dokumentace, 13.2.2023].

Interreg Europe (2021d). Study Visit Report – Lublin – Poland [součást projektové dokumentace, 12.2.2023].

Interreg Europe (2021e). Study Visit Report – Reconstruction of the Tram Depot in Pilsen – Slovany [součást projektové dokumentace, 13.2.2023].

Interreg Europe (2021f). Study Visit Report – Retention Tank Vinice [součást projektové dokumentace, 13.2.2023].

Interreg Europe (2022a). Interreg Europe 2021-2027 Programme Manual. *Interregeurope.eu* (https://www.interregeurope.eu/sites/default/files/2022-05/IR-E_programme_manual_annexes_0.pdf, 2.2.2023).

Interreg Europe (2022b). Study Visit Report – Lugo and Pontevedra – Spain [součást projektové dokumentace, 12.2.2023].

Interreg Europe (nedatováno a). What is Interreg Europe? *Interregeurope.eu* (<https://www.interregeurope.eu/what-is-interreg-europe>, 2.2.2023).

Interreg Europe (nedatováno b). Effectiveness of Environmental Urban policies to improve Resources Efficiency – Project summary. *Interregeurope.eu* (<https://projects2014-2020.interregeurope.eu/eure/>, 10.2.2023).

Interreg Europe (nedatováno c). Zkvalitnění urbánních politik s cílem efektivnějšího využívání zdrojů. *Interregeurope.eu* (https://projects2014-2020.interregeurope.eu/fileadmin/user_upload/tx_tevprojects/library/file_1591346643.pdf, 10.2.2023).

Ježek, P. (2020). V Plzni začne obří rekonstrukce depa pro tramvaje za téměř 1,7 miliardy. *iDnes.cz* (https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/depo-rekonstrukce-tramvaj-plzen-vozovna-prestavba-slovany-tramvaj.A200919_571987_plzen-zpravy_vb, 14.3.2023).

Medeas (2020). White Book on policy recommendations for the transition to a low carbon economy. *Medeas.eu* (<https://www.medeas.eu/sites/default/files/MEDEAS%20WhiteBook%20Light.pdf>, 05.01.2023).

Ministerstvo pro místní rozvoj (2017). Zásady urbánní politiky. *Akademimobility.cz* (<https://www.akademimobility.cz/download/1689>, 19.12.2022).

Ministerstvo pro místní rozvoj (nedatováno). Cíl 11 „Agendy 2030“ zaměřený na bydlení a rozvoj měst. *Mmr.cz* (https://www.mmr.cz/getmedia/58287645-1c89-42ee-bdeb-f6b9d4657524/CJ_Cil-11-Agendy-2030.pdf.aspx?ext=.pdf, 2.2.2023).

Ministerstvo životního prostředí (nedatováno). Unijní program LIFE. *Mzp.cz* (https://www.mzp.cz/cz/komunitarni_program_life, 2.2.2023).

Paradowska (2010). European initiatives for sustainable urban transport. *Academie.edu* (https://www.academia.edu/1990507/European_Union_initiatives_for_sustainable_urban_transport, 2.2.2023).

United Nations (nedatováno a). The 17 goals. *Sdgs.un.org* (<https://sdgs.un.org/goals>, 2.2.2023).

United Nations (nedatováno b). Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development. *Sdgs.un.org* (<https://sdgs.un.org/2030agenda>, 2.2.2023).

Úřední věstník Evropské unie (2021). Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU. *Mzp.cz* ([https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/komunitarni_program_life/\\$FILE/OFDN-Narizeni_LIFE_2021-2027_20220426.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/komunitarni_program_life/$FILE/OFDN-Narizeni_LIFE_2021-2027_20220426.pdf), 2.2.2023).

Veselá, D. (2016). Zanedbaný Lobežský park projde rekonstrukcí za 12 milionů. *Plzenskydenik.cz* (https://plzensky.denik.cz/zpravy_region/zanedbany-lobezsky-park-projde-rekonstrukci-za-12-milionu-20160920.html, 14.3.2023).

Welcome Europe (2021). LIFE programme 2021-2027. *Welcomeeurope.com* (<https://www.welcomeeurope.com/en/programs/life/>, 2.2.2023).

Summary

This bachelor thesis is entitled „EU Sustainable Development Policy at the Urban Level.“ The thesis focuses on the fulfilment of EU regional policy objectives in line with sustainability and environmental protection. The aim of my thesis is to compare the different objectives at specific levels of projects and plans focusing on sustainability and environment. Among the levels I compared are EU urban policy, UN Agenda 2030, Interreg Europe programme, Interreg EURE and 3 specific projects implemented in the city of Pilsen.

I divided the bachelor thesis into 3 chapters. In the first part I focused on a brief introduction of the principles of urban policy together with European funding. I introduced specific European funds and then explained the importance of urban level support in the context of strategic development planning.

I also focused on European legislation that is focused on sustainable development. In my thesis I mentioned the objectives of the EGD's, SDG's, the 8th EAP. I also described the Smart Cities programme. It is an EU instrument that manages funding for sustainable urban development. I also described the nature of the LIFE programme, which is also the EU's financial instrument for promoting the environment and sustainability. In this thesis I described the objectives of the Interreg Europe project, which correspond to the level of EU regional policy and the UN 2030 Agenda.

The third chapter is devoted to the basic objectives of the Interreg EURE project, which falls under Interreg Europe. This project is based on the cooperation of 8 partner countries. The Interreg EURE programme emphasises the interconnection of the different objectives across all levels. On the urban level I focused on 3 projects of the city of Pilsen on sustainable development and environment.

The conclusion of the bachelor thesis is therefore conditioned by the fulfilment of the objectives of urban policy and sustainable development at all levels. The individual objectives permeate from the highest EU level to the specific sustainable development projects of the city of Pilsen. However the interviews show a lack of awareness at the urban level. These gaps relate to knowledge of the basic objectives of urban policy, financing and the idea of sustainable projects.